

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Pedagogická fakulta
Katedra hudební výchovy

MARKÉTA VÉMOLOVÁ
III. ročník – prezenční studium

Obor: Český jazyk se zaměřením na vzdělávání
Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání

VALAŠSKÝ SOUBOR PÍSNÍ A TANCŮ RADHOŠŤ, JEHO
VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI A SBĚRATELÉ
Bakalářská práce

Vedoucí práce: MgA. Jana Hladíková

OLOMOUC 2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne

.....

vlastnoruční podpis

Děkuji MgA. Janě Hladíkové za odborné vedení bakalářské práce, za laskavý přístup a cenné rady. Dále bych chtěla poděkovat PhDr. Jaroslavu Štikovi a Jaromíru Štruncovi za sdělení osobních zážitků a zkušeností se souborem Radhošť.

OBSAH

OBSAH.....	7
ÚVOD.....	5
1 Valašský region.....	6
1.1 Poloha a vymezení regionu.....	6
1.2 Historie Valašska.....	6
1.3 Rožnov pod Radhoštěm.....	7
2 Valašský soubor písní a tanců Radhošť.....	9
2.1 Historie souboru Radhošť.....	9
2.2 Osobnosti souboru.....	13
2.2.1 Václav Bradáč.....	13
2.2.2 Vladimír Štrunc.....	14
2.2.3 Jaromír Štrunc.....	15
2.2.4 Ivan Bělunek.....	17
2.3 Malý Radhošť.....	17
2.4 Soubor Radhošť dnes.....	18
2.4.1 Malý Radhošť dnes.....	20
3 Sbíráání a tvorba písní pro soubor Radhošť.....	22
3.1 Vlastní písně Václava Bradáče a Vladimíra Štrunce.....	22
3.1.1 Proces tvorby písní a inspirace.....	23
3.2 Sbíráání písní.....	24
4 Lidový kroj – neodmyslitelná součást folklóru.....	27
4.1 Odívání v Rožnově pod Radhoštěm.....	27
4.2 Mužský oděv.....	29
4.3 Ženský oděv.....	31
ZÁVĚR.....	34
POUŽITÁ LITERATURA	
PŘÍLOHY	

ÚVOD

Hlavním podnětem k výběru tématu pro mě byla návštěva Rožnovských slavností v létě 2009. Tento mezinárodní folklórní festival s dlouholetou tradicí se jednou za dva roky koná ve stylových prostorách Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Program bývá různorodý, vystupují zde dětské i dospělé soubory z České republiky i ze zahraničí. Jedním z domácích byl právě soubor Radhošť, který upoutal mou pozornost. Díky jejich vystoupení jsem si uvědomila, jak je důležité ctít tradice a zachovávat písně, tance a obyčeje našich předků.

Mým cílem v této práci bylo poukázat na významné osobnosti, které stály u zrodu souboru, a které mu mnohdy zasvětily celý svůj život. Je potřeba si uvědomit, že z velké části právě jejich zásluhou soubor existuje dodnes. Tito lidé dokázali ve svých následovnicích probudit opravdovou lásku k folklóru.

Zaměřila jsem se také na sběratele a tvůrce písní a pásem pro soubor Radhošť. Zmiňuji se zde jednak o procesu sbírání písní, jednak o inspiraci k vlastní tvorbě.

Vzhledem k tomu, že se zajímám o dobové odívání a neodmyslitelnou součástí folklóru jsou i tradiční oděvy – kroje, věnovala jsem jednu kapitolu také jim.

Přesto, že jsem nikdy v žádném souboru nepůsobila, zaujala mě tato tematika natolik, že jsem se o ní rozhodla napsat bakalářskou práci.

1 Valašský region

1.1 Poloha a vymezení regionu

Území Valašska se dá dost obtížně vymežit. Existují totiž různá hlediska, podle nichž se region rozděluje – například historické, kulturní (stavby, oděv, hudba), hospodářské apod. Z tohoto důvodu se při vymežování Valašska nežívá hranice liniová, ale pásmová (zónová). Na okraji vlastního regionu (jádra) je přechodové pásmo (zóna), ve kterém se mísí znaky valašské se znaky sousedních regionů. Např. ve Frenštátě pod Radhoštěm se vedle valašských zvyklostí objevují zvyklosti lašské, na jihu v Bojkovicích je zase patrný vliv Moravského Slovácka. Za jádro je obvykle považováno Horní Vsacko, Vsetínsko, Rožnovsko, oblasti na severu kolem Valašského Meziříčí, na jihozápadě Lukovsko, na jihu Vizovicko a Valašské Klobouky. Přechodné oblasti jsou Podřevnicko (oblast kolem Zlína), Luhačovské Zálesí, Hostýnské Záhoří, oblast okolo Frýdku-Místku (Lašsko), Nového Jičína a okolí (Kravaňsko). (Vencálek a kol., 1991); (Příspěvatelé Wikipedia [online], 2010).

1.2 Historie Valašska

Valašsko je kraj s bohatou historií. První osadníci se v údolí místních řek usadili ve 13. a 14. století. Hlavním zdrojem jejich obživy bylo obdělávání půdy, drobná rukodělná výroba, pěstování zemědělských plodin a chov dobytka.

V 16. a 17. století došlo k závažným změnám v osídlování kraje. V tomto období zde začali přicházet zcela noví osadníci z „Karpatského Oblouku“, z pohoří, které má

celkovou délkou 1500 km a jehož největší část se nachází v Rumunsku. Těmto kolonistům románského původu se v Karpatech začalo říkat „Valaši“. Integrovali se do neobydlených horských poloh, kde si vytvářeli prostor pro obživu mýcením pasek a zakládáním nevelkých polí. Tato tzv. „pasekářská kolonizace“ měla přímý vliv na utváření krajinného charakteru. Hlavním zdrojem obživy bylo pastevectví. Chovali především ovce, z jejichž mléka vyráběli „žinčicu“ a „brynzu“. Zvláštní způsob chovu ovcí, který je typický pro Karpaty a Balkán, nazýváme „salašnictví“ (ovce se přes léto vyhánějí k salaši na horské pastviny). Valaši měli i tzv. „salašnickou“ terminologii. Řadíme do ní slova jako například koliba, geleta, šuba. Stejně tak měli názvosloví i pro pojmenování pastvin - Grůň, Kyčera nebo Polana. Hlavním stavebním materiálem „pasekářů“ bylo dřevo, v jehož zpracování byli skutečnými mistry. O tom svědčí dochované lidové stavby umístěné v rožnovském skanzenu.

Vliv Valachů na způsob života, kulturu a jazyk na tomto území byl natolik výrazný, že se po nich pojmenoval celý beskydský region (Mikulcová, Graclík, 2001); (RIS [online], 2005-2008).

1.3 Rožnov pod Radhoštěm

Centrem severní části Valašska je město Rožnov pod Radhoštěm. Přesný údaj o založení Rožnova pod Radhoštěm není znám. Nejstarší zmínka je z 29. listopadu 1267 ze soupisu majetku olomouckého biskupa Bruna ze Schaumberku. Biskup v něm uvádí, že jím byly založeny osady „Rosanowe et Grabowe“. Vznik Rožnova se tedy určuje podle roku sepsání již zmíněné listiny. Město bylo původně celé dřevěné, domy na náměstí stály v řadách, podloubí spočívala na sloupech s pavlačemi. V Rožnově se v průběhu let vystřídalo několik šlechtických rodů. Roku 1548 získali panství Žerotínové a jejich vláda přetrvala až do 19. století. Ve městě došlo k velkému rozkvětu

hospodářství a řemesel. Nejvíce se rozvinulo řemeslo sklářské a tkalcovské. Věhlasné bylo též valašské vyšívání a paličkování, (tzv. „Zuberská krajka“, nazvaná podle nedaleké obce Zubří). Mezi dominanty Rožnova patřil svého času i hrad Rožnovec, který byl vystaven na kopci zvaném Hradisko.

Rožnov pod Radhoštěm byl také známý nejprve žinčicovými a posléze klimatickými lázněmi, které byly založeny v roce 1796. Sloužily k léčbě nemocí dýchacího ústrojí a k léčbě srdce. Lázně byly navštěvovány hosty z celého světa, mimo jiné v jejich zdech pobýval zakladatel psychoanalýzy Sigmund Freud.

V dnešní době je Rožnov pod Radhoštěm proslulý především Valašským muzeem v přírodě, které založili bratři Jaroňkové. Jejich přáním bylo, aby muzeum zůstalo živé. V duchu jejich odkazu nabízí muzeum pestrý program po celý rok. Pořádají se zde folklórní festivaly, muzeum často ožívá tradičními řemesly, lidovými zvyky a obyčeji (MěU R.p.R. [online], 2008).

2 Valašský soubor písní a tanců Radhošť

2.1 Historie souboru Radhošť

„Jsi mladý, přes hory přeletíš jako srnec, za láskou, za tancem, za písničkou, za muzikou, za vším čím je naplněno tvoje mladé srdce. Jsi nabit tvořivou silou, snahou povznést svůj kraj, svoji vesnici, svoje město a lidi, se kterými jsi žil. Bojuješ, získáváš přátele, ale máš i nepřátele. Všechno se to promíchává a tvojí snahou jest, aby dobro převyšlo nepochopení a těžkosti.

Cesty k úspěchům jsou strmé, někdy i trnité, s balvany. Jeden odvalíš a jiné ti spadnou pod nohy. Nutno je odvalit nebo obejít. Vede tě veliká myšlenka propagace Valašska, kraje o kterém se povídalo, že je to začátek kamení a konec chleba. Bylo třeba zburcovat lidi k národopisné a folkloristické aktivitě. Byly tu kroje, ale v truhlách. Byly tu zvyky, ale zapomenuté. Byly tu písničky, nezpívané. Byli tu muziganti, bez nástrojů. Jako v té pohádce O Šípkové Růžence...“ (ŠTRUNC, J., 1998, s. 2).

U zrodu souboru Radhošť stál Miloš Kulišťák. Narodil se 11. srpna 1896 v Házovicích. Už v dětství se začala projevovat jeho náklonnost k folklóru. Rád pozoroval hry ogarů na pastvě, poslouchal vyprávění starých drvařů a robeček při drhání peří. Cítil, že ho svět folklóru může naplnit daleko víc než ten, ve kterém musel den ode dne vydělávat na chleba. Tento pocit ještě zesílil, když narukoval jako chlapec do války v roce 1914. Ve válečných útrapách a ruském zajetí si začal uvědomovat, co je pro něj v životě důležité.

Po válce se stal hospodářem Travinářské stanice a později Zemědělské školy v Rožnově. Ve volných chvílích se začal věnovat svým největším láskám – národopisu a divadlu. Velmi jej též zaujala myšlenka Bohumíra a Aloise Jaroňkových, kteří chtěli v rožnovském lázeňském parku, podle skandinávských vzorů, vybudovat skanzen – muzeum lidové architektury. Stal se členem Muzejního a národopisného spolku, který připravoval realizaci této myšlenky. *„Nejprve byla k tomuto účelu zakoupena stará dřevěná radnice z roku 1770, která byla r.1924 na rožnovském náměstí rozebrána a v parku postavena do původního stavu. K ní přibyla stará chalupa s rohovou pavlačí, zvonice z Dolní Bečvy, studna z Horní Lidče a koliba.“* (DRÁPALOVÁ, I., 2000, s. 57). Miloš Kulišťák zajišťoval zejména materiální stránku budování muzea, později však dostal nelehký úkol – oživit muzeum. Přírodní kulisa byla připravena a tak se zde začaly pořádat folkloristické slavnosti, nazvané „Valašský rok“, které právě měly nově otevřenému muzeu vdechnout život a uvést ho do širšího povědomí. Miloš Kulišťák byl pověřen přípravou scénáře a uměleckého ztvárnění slavností. První Valašský rok se uskutečnil v roce 1925. Dostavilo se na něj 25 tisíc diváků a vystoupilo na něm 2 tisíce účinkujících. Mezi nimi byli i členové národopisné skupiny Miloše Kulišťáka, kterou pro tento účel založil. Účinkovali v ní i někteří pozdější členové souboru Radhošť. Ohlas Valašského roku byl obrovský. Ve vesnicích kolem Rožnova začaly vznikat další folklórní skupiny, lidé si začali pořizovat nové valašské kroje, protože pocítili nutnost zachování odkazu svých předků. Miloš Kulišťák začal organizovat s bratrem Ludvíkem činnost ochotnického divadla v pronajatém divadelním sále v Hážovicích. Pořádal zde kulturní akce a vystoupení, se členy své národopisné skupiny nacvičoval další valašské tance, které doprovázel hrou na heligonku. Snažil se získat a pro budoucnost zachovat nezaznamenaný folkloristický materiál, jelikož si uvědomoval, že spolu s odcházejícími pamětníky nenávratně mizí. Cestoval po kraji, putoval od chalupy k chalupě, sbíral a

zapisoval. Zahájil též popularizační činnost. Psal rozhlasová pásma, která měla posluchačům přiblížit folklorní bohatství Valaška. Prvním rozhlasovým pořadem byla „Valašská svatba“ z roku 1931.

Miloš Kulišťák se stal velice uznávaným ve svém oboru, z širokého okolí přicházely prosby o pomoc při nácvičce písní a tanců. Tak si postupně vytvářel základnu lidí zapálených pro folklorní práci. V roce 1935 se uskutečnil II. Valašský rok. Miloš Kulišťák se opět stal jedním z hlavních organizátorů. Projevilo se zde i jeho nadání choreografické. Připravil „Valašskou besedu“, v níž divákům představil dvacet nejznámějších tanců v pěti kompozičních celcích.

Přišla další válka, ale aktivita Miloše Kulišťáka nepolevila. Pokračoval v práci se svou národopisnou skupinou a psal divadelní hry z valašského prostředí pro ochotnický spolek. Velkým oceněním jeho činnosti bylo pozvání k odborné spolupráci při natáčení filmu „Děvčica z Beskyd“ v roce 1944. Film režíroval František Čáp, v hlavních rolích se představili - Jaroslav Vojta (dřevař Cagal), Marie Nademlejnská (Filoména Cagalová) a Marie Glázrová (Terežka Cagalová). (ČSFD [online], 2001-2010)

Po válce se uskutečnil již III. Valašský rok, na jehož přípravě se Miloš Kulišťák opět výrazně podílel. Zřejmě v jeho průběhu se zrodila myšlenka na vytvoření stálého valašského krúžku. Rok 1947 se tedy stal pro budoucí existenci souboru Radhošť zlomový. Bylo patrné, že k zachování tradiční lidové kultury bude potřeba mladé nastupující generace. Miloš Kulišťák a Věra Otevřelová se rozhodli zorganizovat skupinu mladých lidí, kteří by pravidelně nacvičovali a vystupovali. To se jim záhy povedlo. Většina tanečníků přišla z tanečních sokolského dorostu, které M. Kulišťák vedl. Mladé tanečnice zde učil jednak běžné tance (polka, valčík, tango) a jednak tance valašské. Podle řady existujících slováckých krúžků a Valašského krúžku v Brně

seskupení pojmenovali „Valašský krúžek Muzejního a národopisného spolku v Rožnově“. (Dále uváděn jako krúžek, případně valašský krúžek).

Zkoušky zahajovala paní Věra Otevřelová nácvikem písní, poté následoval nácvik tanců v režii Miloše Kulišťáka. Velkou motivací se pro členy souboru stalo natáčení do rozhlasu. Pro tento účel se začaly nacvičovat nové, zatím neznámé písně ze sbírek Poláška a Kubeši, vybírali se sólisté a vznikaly dívčí a chlapecké sbory. Jednotlivé pěvecké výstupy byly prokládány krátkými valašskými povídkami. Sestavením doprovodné hudby byl pověřen pan Gália, kapelník městské hudby. Sestavil malý orchestr ze známých muzikantů a rozepisoval pro ně jednotlivé party. Natáčení pro rozhlas bylo velice náročné, jednak kvůli špatné akustice, jednak kvůli veliké trémě účastníků. Všichni si uvědomili, jak potřebná by pro krúžek byla vlastní muzika. V programu se vedle Miloše Kulišťáka a Boženy Kulišťákové, kteří program doprovázeli mluveným slovem, představili i první sólisté souboru Eva Koláčková – Štiková a Jaromír Štrunc. V jeho podání zazněla píseň „Na Radhošťu sa svítá“, která se později stala symbolem souboru Radhošť.

Reakce na rozhlasovou relaci byla nečekaně příznivá. Lidé si žádali nejen opakování, ale přáli si také soubor spatřit na vlastní oči. Místem prvního veřejného vystoupení se stal Společenský dům v Rožnově pod Radhoštěm. Musely se však vyřešit dva zásadní problémy. Soubor neměl dostatek krojů a chyběla mu vlastní muzika. Problém s kroji pomohl vyřešit Muzejní a národopisný spolek, který souboru zapůjčil nejvíce exemplářů. Hudební doprovod zajistila cimbálová muzika Valašského krúžku z Brna, pod vedením primáše Mirka Melouna. Brněnská cimbálovka některé tanečnický souboru inspirovala tak, že se o pár měsíců později v bytě u Otevřelů sešlo šest muzikantů, kteří vytvořili první rožnovskou cimbálovou muziku. Mezi ně patřili: Jaroslav Štika (primáš), Jaromír Štrunc (terc), Miloš Otevřel (cimbál), Vladimír Štrunc

(klarinet), Čeněk Čáň (kontry) a Boris Otevřel (kontrabas). Dne 28. října 1948 se u příležitosti oslav vzniku samostatné Československé republiky poprvé představil úplný Valašský krúžek. (ŠTRUNC, J., 1998)

2.2 Osobnosti souboru

2.2.1 Václav Bradáč

Václav Bradáč se narodil 8. srpna 1929 v rodině hodináře. Vzdělání postupně získával v rožnovských školách. Nejprve ve Štefance a v měšťance, později se vyučil u svého otce hodinářem. Roku 1967 dokončil tříleté večerní studium na průmyslové škole. Téměř celý svůj život pracoval jako opravář výpočetní techniky ve výpočetním středisku n.p. Tesla v Rožnov pod Radhoštěm.

Václav Bradáč patřil k těm mladým, které Miloš Kulišťák zapojil do činnosti nově vzniklého Valašského krúžku. Nejprve zde působil jako tanečník. Jeho zájem o národopis však rostl natolik, že se zakrátko okruh jeho aktivit rozšířil. V roce 1950 se krúžek připravoval na folklórní slavnosti do Strážnice. Vzhledem k tomu, že měl soubor málo tanečních párů, poprosil Miloš Kulišťák o spolupráci skupinu z Vidče. A zde se právě nácviků ujali – Václav Bradáč a Vladimír Štrunc. Odtud se datuje vzájemná spolupráce dvou významných osobností Valašského krúžku.

Václav Bradáč se tedy postupně vypracoval z řadového tanečníka až na místo vedoucího nácviku tanců. Vzhledem k nedostatku původního materiálu pro pásma se začal spolu s Vladimírem Štruncem věnovat sběratelské činnosti. Nejprve využívali znalostí Miloše Kulišťáka, jelikož nebylo snadné získat důvěru lidí. Později začali sbírat písně, tance a vyprávění sami. Vladimír Štrunc zapisoval melodii a Václav Bradáč text.

Brzy z nasbíraných písní, které byly zařazeny do repertoáru krúžku, sestavili zpěvník. Později začali skládat i své vlastní písně a začali tvořit hudebně – taneční pásma, z nichž některá má soubor v repertoáru dodnes (*Zatáčany, Zbojnický, Tkalcovský a další*). Vzhledem k tomu, že Václav Bradáč byl výborným pozorovatelem lidí, dokázal členům souboru, podle jejich charakterů, vytvořit roli takřka „na míru“. Pásma byla pro oživení prokládána humorným lidovým vyprávěním.

V roce 1964 převzal Václav Bradáč funkci uměleckého vedoucího souboru po Vladimíru Štruncovi. Ovlivňoval chod celého krúžku. Byl vedoucím nácviku tanců, uměleckým vedoucím dospělého souboru a dětského souboru Malý Radhošť, scénáristou, choreografem, dramaturgem a režisérem v jedné osobě. V této pozici měl možnost poznat, že není tak těžké soubor založit a po nějaký čas s ním pracovat, ale že je mnohem těžší se vyrovnávat s generačními problémy a s neustálou obměnou členů. Dokázal však tyto nástrahy překonávat a to hlavně proto, že byl soubor neodmyslitelnou součástí jeho života. (ŠTRUNC, J., 1998); (NIKLOVÁ, K., DOBROVOLNÝ, P., 2009)

2.2.2 Vladimír Štrunc

Narodil se ve Fryštátě na Těšínsku. Kvůli okolnostem před začátkem II. světové války se musel s celou rodinou přestěhovat do Tylovic, do blízkosti matčina rodiště (Valašská Bystřice). Do Rožnova chodil spolu s bratrem do obecné školy ve Štefance a později do měšťanky. Po ukončení měšťanky Vladimír nastoupil na Obchodní akademii do Frenštátu pod Radhoštěm. Z důvodu uzavření škol za okupace ji však mohl dokončit až po válce. Po maturitě pracoval jako účetní v hospodářském družstvu, posléze jako většina Rožnovanů skončil v Tesle, kde pracoval až do důchodu.

Do Valašského krúžku přivedl Vladimíra Štrunce jeho bratr Jaromír, který tam přešel z tanečních Miloše Kulišťáka. Bratři však záhy taneční parket opustili, neboť přešli do cimbálové muziky při krúžku. Vladimír hrál nejprve na klarinet, posléze se z něj stal univerzální muzikant. Uměl hrát na basu, spolehlivě dokázal zahrát kontry, terc i prim. Postupně převzal v souboru roli uměleckého vedoucího a začal úzce spolupracovat s Václavem Bradáčem. Mimo jiné se spolu věnovali i činnosti sběratelské. Výsledkem jejich spolupráce byla řada nových souborových pásem a písní.

Když se Vladimírovi narodili dva synové, přenechal post uměleckého vedoucího Václavu Bradáčovi. On sám se začal více zabývat souborovou muzikou. Bratr Jaromír dělal primáše, Vladimír pracoval s mladými muzikanty. Mimo jiné jeho rukama prošli oba Jaromírovi synové a syn jeho sestry. Bratrům se podařilo sestavit výbornou cimbálovou muziku, která doprovázela jednak dospělý, jednak dětský soubor.

Na Vladimíra Štrunce lidé vzpomínají jako na člověka skromného a velice obětavého. Velikou podporu měl u své ženy, Milady Štruncové, tanečnice a zpěvačky, která měla pro jeho činnost v souboru obrovské pochopení. (ŠTRUNC, J., 1998); (NIKLOVÁ, K., DOBROVOLNÝ, P., 2009)

2.2.3 Jaromír Štrunc

Jaromír Štrunc se narodil 7. března 1932 v Karviné. Jeho rodiče se do Slezska přistěhovali za prací. Jak je již uvedeno u bratra Vladimíra, museli se s celou rodinou kvůli předválečným událostem z pohraničí vystěhovat. Novým domovem se pro ně staly Tylovice u Valašské Bystřice. Stejně jako bratr Vladimír vychodil Jaromír nejprve obecnou a poté měšťanskou školu. Za nějakou dobu dostali obecní byt v Rožnově na Tyršově nábřeží. *„Tam jsme si připadali jako v ráji, z okna jsme měli výhled na východ sluníčka na Radhošti. Radhošť nás vždycky přitahoval. Již náš první výlet s maminkou*

z Tylovic na Černou horu jsme si dobrovolně prodloužili až na Radhošť.“ (Jaromír Štrunc, květen 2009). Jaromír spolu s bratrem začal hrát na housle. Dovedl je k tomu jejich otec, pro něhož hra na housle byla jeho vlastním nesplněným snem. Nejprve se jejich domácím učitelem stal pan Wachtl, později docházeli k řediteli rožnovského kůru, k panu Včelaříkovi.

V roce 1946 začal studovat na Učitelském ústavě ve Valašském Meziříčí. Učily ho zde známé hudební a s folklórem spjaté osobnosti: pánové Bureš, Kraus či Kubeša. Hned po maturitě začal učit. Při zaměstnání si dodělal vysokou školu v Olomouci, kde studoval na pedagogické a přírodovědecké fakultě.

Ve Valašském krúžku začal působit v roce 1947, hned po skončení tanečních, které vedl Miloš Kulišťák. Zprvu v souboru tančil, později přešel do cimbálové muziky. V roce 1950 převzal po Jaroslavu Štikovi místo primáše. V cimbálové muzice ho na nějakou dobu zastoupil jeho bývalý učitel Jaroslav Wachtl.

Jaromír byl aktivní i mimo soubor. Účastnil se spolu se Slávkem Volavým, Arnoštem Kubešou, Zdeňkem Kašparem a jinými řady folkloristických kurzů pro učitele. Získané znalosti později využil také v roli scénáristy, dramaturga a režiséra Valašského roku či Rožnovských slavností. Spolu s bratrem se podílel na sběru a komponování písní.

Se souborem Radhoštěm absolvoval spoustu zájezdů po celé Evropě, zúčastnil se mimo jiné i prvních Dnů české kultury ve Washingtonu. Cimbálová muzika Radhošť byla dokonce pozvána na Pražský hrad do Herzánského paláce na recepci pro sólisty orchestru La Scaly v roce 1981. Toto pozvání bylo pro Jaromíra Štrunce nejvyšším oceněním. (ŠTRUNC, J., 1998); (NIKLOVÁ, K., DOBROVOLNÝ, P., 2009)

2.2.4 Ivan Bělunek

Narodil se 23.8. 1943 v Rožnově pod Radhoštěm. Roku 1952 získala jeho matka v muzeu místo domovnice a díky tomuto zaměstnání dostala byt na radnici. V té době se již v muzeu probouzel kulturní život. Velikým vzorem pro devítiletého Ivana byl svérázný cimbalista Lojza Fabián, který pravidelně hrával pod Vaškovou hospodou. O přestávkách chodil Ivan tajně brkat na opuštěný cimbál, takže jejich první setkání zřejmě nebylo jedno z nepřátelštějších. Brzy se z nich však stali kamarádi a Lojza začal Ivana učit hře na cimbál. O víkendech Ivana učili další muzikanti z Matalíkovy muziky – Hanák, Štorch a samozřejmě Matalík (křestními jmény si prý neříkali). Ne náhodou tedy považuje Ivan Bělunek Matalíkovu muziku za svůj životní vzor.

Do souboru vstoupil na přelomu let 1953/54, kde se ho hned ujal Vladimír Štrunc. Seznámil ho s hudební teorií a s harmonizací lidové písně. Dále už se pak vzdělával sám. Poprvé veřejně vystoupil v květnu 1954 ve Valašském Meziříčí. Postupně začal v souboru pravidelně zastupovat svého staršího předchůdce Jaroslava Frydrycha. V průběhu let vystřídal v souboru spoustu funkcí, nakonec se stal i jeho vedoucím. Podílel se na tvorbě pásem spolu s Václavem Bradáčem a Vladimírem Štruncem. Z jeho spolupráce s Václavem Bradáčem vznikla pásma: *Přástky, Na tej lúce zelenej a Svatojánské*. Mimo jiné vedl dívčí sbor, pro který napsal Jan Rokyta pásmo halekaček z Jasenné *Ta naša chasa*. (Štrunc, 1998)

2.3 Malý Radhošť

Neodmyslitelnou součástí souboru písní a tanců Radhošť je dětský soubor ‘Malý Radhošť’. První příprava dospělého souboru vznikla v roce 1956. Této zpočátku

dvanáctičlenné skupině mladých tanečníků a tanečnic se přezdívalo „Šušni“. Za tři roky byla však příprava zrušena.

Během několika následujících let vzrostl zájem o soubor pro děti natolik (ze strany rodičů, kteří prošli dospělým souborem), že byl v roce 1969 založen Malý Radhošť opět. Prvními vedoucími byli Františka a Václav Bradáčovi, posléze se přidali členové z dospělého souboru. Mezi nimi byla Věra Kostková, Hanka Crhová a od roku 1971 Libuše Belková. Za nějakou dobu se osvědčil systém nácviků ve třech věkových kategoriích. Děti se musely nejdříve naučit „Valašský slabikář“ tanců a písní. Potom si postupně osvojovaly kulturu tance a pěveckého i slovního projevu. V začátcích doprovázela děti cimbálová muzika Vladimíra Štrunce, tzv. „Malá muzika“. Později Malý Radhošť spolupracoval s cimbálovou muzikou Štuhélek za základní umělecké školy v Rožnově. Primáškou tohoto souboru je Kateřina Bradáčová a vedoucí souboru Zita Vinklerová.

Význam Malého Radhoště je veliký. Děti z něj přecházejí do velkého Radhoště, čímž se zachovává kontinuita této činnosti. Přínosem také je, že jsou děti již od malička vedeny k zájmu o folklór a vychovávány v úctě ke starým tradicím. Snad už jen proto se nemusíme obávat, že budou zapomenuty. (ŠTRUNC, J., 1998)

2.4 Soubor Radhošť dnes

Roku 1991 se soubor stal občanským sdružením, do té doby totiž patřil pod odborovou organizaci podniku Tesla. Občanské sdružení „Spolek přátel souboru Radhošť“ založili členové a přátelé souboru, s cílem pokračovat a navázat na dlouholetou národopisnou tradici svých předků. Dnešní soubor Radhošť má dvě složky – taneční a hudební. Má 56 členů. Členskou základnu tvoří převážně mládež do 26 let. Pravidelné nácviky probíhají v prostorách rožnovské zemědělské školy a vedoucími

jednotlivých složek jsou Mgr. Tomáš Gross a Barbora Goláňová. Soubor Radhošť spolu s Malým Radhoštěm vystupují pravidelně pro veřejnost. Již tradičně na různých programech ve Valašském muzeu v přírodě, jako jsou například: Fašank, Velikonoce, Stavění a Kácení máje, Svatojánská noc, Rožnovské slavnosti, Mikulášské obchůzky, Živý Betlém apod. Každoročně Radhošť pořádá tradiční Valašský bál, který je v Rožnově velmi oblíbený. Vystupuje také na různých místech republiky: Velikonoce v Novém Jičíně, na folklórních slavnostech v Petrově u Strážnice a podobně.

I mezinárodní spolupráce stále přetrvává. Soubor pořádá více než 30 let reciproční výměny se souborem Béri Balogh Ádám z Körmendu v Maďarsku a účastní se mezinárodních folklórních festivalů.

Repertoár

Figurální tance – v těchto tancích se nejméně 1 sloka zpívá

Patří sem: *Vdovský, Požehnaný, U muziky, Šlo děvčátko na jahody, Andělský, Dupaný, Pilky, Cigánský, Aj dobrý večer paní fojtová, Metlový, Kázali ně mama, tata.*

Točivé tance – jednotlivé písně všech tanců zpívají chlapci (kromě Zatačaného)

Patří sem: *Starodávny, Luženské točené, Popovské točené, Stará uherská, Zatačany.*

Řemeslnické tance – taneční pásmo složené ze čtyř řemeslnických tanců

Patří sem: *Řeznický, Ševcovský, Kovářský, Mlynářský + Tkalcovský* (samostatné pásmo).

Mužské tance a hry

Patří sem: *Šindelový, Odzemek (Obuškový), Zbojnický, Klobúkový.*

Dívčí tance

Patří sem: *Hrablový, Dívčí valašský.*

Tematická pásma

Patří sem: *Masopust, Velikonoce, Stavění máje, Kácení máje, Svatojánská noc, Na tej lúce zelenej, Až do mlýna neboli mlynářské.*

Oficiální nahrávky a diskografie

- LP „My sme valaši“ . Vznikla roku 1988.
- MC „Radhošť“ . Vznikla roku 1993.
- CD „Svítilo ně slunko“ . Nahráno ve studiu Českého rozhlasu Ostrava v roce 2002.

(Radhošť [online], 2006).

2.4.1 Malý Radhošť dnes

V Malém Radhošti se s dětmi pracuje nepřetržitě od založení v roce 1969. V současné době je v souboru přes sto dětí ve věku od pěti do šestnácti let. Děti se s folklórem seznamují v nejrůznějších písních, hrách a tancích. Soubor zachovává také pradávne tradice (vánoční koledy, šmigrúst, tříkrálové obchůzky apod). Velice oblíbené jsou pro děti společné nácviky a vystoupení s dospělým souborem Radhošť. Malý Radhošť navázal na dlouholeté přátelství Radhoště v maďarském Körmenu. S dětmi ze školy s rozšířenou výukou lidových tanců a řemesel v Körmenu pořádají výměnné pobyty. Dětský soubor slaví úspěchy na festivalech a soutěžích u nás i v zahraničí. V dnešní době soubor doprovází dětská cimbálová muzika ZUŠ v Rožnově pod Radhoštěm „Ogaři a cěrky“.

Repertoár

Tématická pásma říkanek, písniček a tanečků

Patří sem: *Hala husičky* (pro děti od 6 do 9 let), *Škádlivky* (od 8 do 12 let), *Na trnkách* (od 10 do 16 let)

Figurální tance

Patří sem: *Vdovský*, *Požehnaný* a *Husar* (varianta figurálního tance)

Chlapecké tance

Patří sem: *Náš tatíček*

(Radhošť [online], 2006).

3 Sbírání a tvorba písní pro soubor Radhošť

3.1 Vlastní písně Václava Bradáče a Vladimíra Štrunce

Václav Bradáč a Vladimír Štrunc sbírali materiály k sestavování národopisných pořadů a tanečních pásem od pamětníků a také samozřejmě z odborné literatury, zpěvníků a tanečních sborníků. Je o nich však známo, že často v pásmech uplatňovali i své vlastní písně. Vladimír Štrunc většinou skládal melodie a Václav Bradáč slova. Manželka Václava Bradáče Františka vzpomíná: „*To bylo dycky: Pane Bradáč, kde ste to vzal tu písničku? Děvča, já než bych to našel ve zpěvníkov, henkaj prohledal půl knihovny, tak si to radši naskládám a mám to za chvílu.*“ (NIKLOVÁ, K., DOBROVOLNÝ, P., 2009, s. 15). K autorství písní se však nijak zvlášť nehlásili. Ba právě naopak, nechtěli, aby se lidé dozvěděli o jejich skladatelské činnosti. Jednak proto, že písně považovali za dílo celého souboru, jednak z důvodů praktických. Na soutěžních přehlídkách lidových tanců totiž nemohly zaznívat písně umělé. Tvrdili, že největší odměnou pro ně je, když píseň přetrvá v povědomí lidí. Některé písně opravdu zlidověly, dodnes si je lidé zpívají a málokdo ví, že pocházejí z dílny Václava Bradáče a Vladimíra Štrunce. Autoři nedělali soupisy písní, a proto se nepodařilo sestavit jejich kompletní seznam.

Nejzávažnějším problémem při kompletaci písní Václava Bradáče a Vladimíra Štrunce byl fakt, že od jejich vzniku uplynulo mnoho let a spoustu z nich si už lidé nepamatovali. Zde můžeme zmínit třeba píseň *Slunéčko sa níží* či všechny písně z pásma *Obrazovky* z roku 1965. Toto pásmo bylo vytvořeno na objednávku a znázorňovalo výrobu obrazovek v Tesle. (NIKLOVÁ, K., DOBROVOLNÝ, P., 2009).

3.1.1 Proces tvorby písní a inspirace

Vladimír Štrunc a Václav Bradáč zasvětili folklóru a činnosti v souboru Radhošť celý svůj život. Při skládání nových písní spolu velice úzce spolupracovali. Vladimír Štrunc tvořil melodii, ale někdy se stávalo, že pomáhal Václavu Bradáčovi i s textem. Snažil se v něm zachovat čistotu valašského jazyka. Některé texty složil bratr Vladimíra Štrunce Jaromír, dlouholetý primáš cimbálové muziky Radhošť. Při skládání se snažili respektovat rožnovský charakter písní.

O Václavu Bradáčovi se ví, že nepřebíral nápady od jiných, snažil se být ve tvorbě originální. Inspiraci nacházel všude. Traduje se spousta historek o vzniku písniček. Jeho žena Františka vzpomíná: „*Jeli sme raz do Zubří za stařenkou, to sme byli eště mladí. A šel ti chlap. Ožralý. Ale ožralý a zpíval. A Vašek praví: ‚Kašlu na autobus, jestli nám ujede, nebo ne.‘ A poslúchal ho. Mně povídá: ‚Ty si pamatuješ melodie, honem si to zapamatuj.‘ No, zapamatuj. Když chlap ožralý, pendrek měl melodiú a zapamatuj si to. A zpívá: ‚Ej, ženo, ženo, nebud’ na mňa zlá. Ty nevíš, co fláma zkusí, kolik litrů vypít musí. Ej, ženo, ženo, nebud’ na mňa zlá.‘ A co ti řval na celý Rožnov. No, nám ten autobus ujel.“ (NIKLOVÁ, K., DOBROVOLNÝ, P., 2009, s. 21). Jindy se společně dívali na večerníček „Jak krtek ke kalhotkám přišel“. Václava natolik inspirovalo tkaní plátna, že vytvořil pásma *Tkalcovský*.*

Písně Václava Bradáče a Vladimíra Štrunce by se daly rozdělit do dvou kategorií. Na písně sólové a písně do tanečních pásem. Spousta písní sólových složili pro své životní opory. Václav pro ženu Františku (*Doliny hluboké, Fialenka modrá, Čí to byly koníčky*) a Vladimír pro ženu Milenu (*Zdálo se ně, zdálo* – byla později použita do pásma *Svatojánská noc*). Vladimír Štrunc také složil písně pro své děti. Pro dceru

Milenu písničku *Aj, voděnko studená* (dodnes je součástí pásma Šmigrust). A pro dvojčata Ctimíra a Vladimíra *Píseň pro dvojčata*.

Vladimír Štrunc byl také velice citlivým upravovatelem původních lidových písní a tanečních pásem. Dokázal bravurně a plynule propojit tanec s hudbou. Právě tvorba písní pro taneční pásma byla pro Václava Bradáče a Vladimíra Štrunce stěžejní. Mezi pásma, ve kterých poprvé zazněly vlastní písně autorů, patří pásmo *Zbojnické hody*, které se datuje do roku 1954. Zaznívají v něm písně *Nebojte sa, chlapci, to nejsou portáši a A ty, Jurko z Trenčanskej stolice*. V 50.letech vzniklo také pásmo *Přástky o přadení lnu*, s písněmi *Vrť se milé vřeteně* a závěrečná *Chodila Luca, chodila* či pásmo *Dožínky* obsahující písně *Ej, už je všechno udělané* a *Už sme vymlátili*. Vlastní tvorba je též patrná v pásmech vytvořených k výročí osvobození republiky. Řadí se sem *Duní větr* (1955), *Zrodila sa sloboda* (1960) či *Obrazovky* (1965). Dnes už si však nikdo nepamatuje, jaké písně do nich patřily.

Dodnes se zachovaly pásma Šmigrust (*Aj, voděnko studená, Neboj ty sa moja milá*), Svatojánská noc (*Zdalo sa ně, zdalo, Měsíček už vyšel*) či Stavění máje (*Měla sem ťa ráda*), ve kterých si můžeme vlastní písně Václava Bradáče a Vladimíra Štrunce poslechnout. (NIKLOVÁ, K., DOBROVOLNÝ, P., 2009)

3.2 Sbíráání písní

Po druhé světové válce následovala velká vlna nadšení z osvobození a zájem o folklór náhle vzrostl. Lidovost se stala součástí společenského života. Lidé si uvědomili nutnost zachování „starodávných tradic“. Začali se tedy velmi hojně sbírat lidové písně. Iniciátorem sběrů písní byl Miloš Kulišťák, zakladatel souboru Radhošť. K němu se připojil Vladimír Štrunc a posléze i Václav Bradáč s Jaromírem Štruncem. Písně sbírali

v Rožnově pod Radoštěm a jeho okolí (Vidče, Zubří, Vigantice). Vzhledem k tomu, že byl Miloš Kulišťák velice zaneprázdněný, přenechal posléze sběratelství Vladimíru Štruncovi a Václavu Bradáčovi.

Na Rožnovsku také sbíral lidové písně např. Jaroslav Štika. *„Sbíral jsem u cimbalisty Jana Zezulky z Valašské Bystřice či u pana Fuska.“* (Jaroslav Štika, duben 2010). Bylo mu nabídnuto od Ústavu pro lidovou píseň v Brně, aby doplnil chybějící texty k melodiím, které sesbíral Leoš Janáček. *„Tak jsem dostal ty jeho zápisky a chodil jsem po Dolní a Prostřední Bečvě. Něco málo jsem zachytil a k tomu sesbíral i písně nové.“* (Jaroslav Štika, duben 2010)

Písně, které na Rožnovsku sesbírali, nebyly charakterově jednotné, což bylo zapříčiněno tím, že Rožnov byl městem lázeňským. Tím pádem se zde mísilo mnoho vlivů, které charakter písně ovlivňovaly. Toto dokumentuje Jaromír Štrunc: *„Člověk to nemůže brát jako Rožnovsko. Ta písnička se vždycky přenášela. Písničky které já třeba znám jako valašské, tak s nima jsem ohromoval. Když jsem přijel do Maďarska, zpívala se mnou celá hospoda. A byly to naše, moravské písničky. Tak se hádat, jestli je to Rožnovsko nebo ne.“* (Jaromír Štrunc, květen 2010)

Bratři Štruncovi a Václav Bradáč se snažili zaznamenat pouze písně původní. Vybírali jen určité písně, které se jim zdály být „starodávné“ a místní, což nebyl zajisté snadný úkol.

Každopádně jsou zápisy Václava Bradáče, Miloše Kulišťáka a bratrů Štruncových vysoce hodnotné. U každé písně je uvedeno datum zápisu, tempo písně, kdo ji zpíval a kolik mu bylo let.

Sběratelé neměli možnost zachytit lidové písně na audio záznam, museli si tedy vystačit s tužkou a papírem. Melodii zapisoval většinou Vladimír Štrunc, druhý z dvojice slova. Vladimír Štrunc si během sbírání uvědomil, že každý zpěvák zazpívá

jednu a tutéž písničku trochu jinak, což bylo ovlivněno různými okolnostmi (např. věkem, náladou či počasím). Proto došel k závěru, že zápisy nikdy nemohou být chápány doslova.

Sesbírané písně samozřejmě využívali pro soubor Radhošť. V repertoáru souboru se například objevily písně: *Oženil sem sa já, Na keho to naše ščeňa štěká, Malučká sem byla, Na Solanci mlýn mele* či *Není to Martínku*. (NIKLOVÁ, K., DOBROVOLNÝ, P., 2009).

4 Lidový kroj – neodmyslitelná součást folklóru

4.1 Odívání v Rožnově pod Radhoštěm

Do poloviny 19. století můžeme v Rožnově pod Radhoštěm vypočítat u mužů i u žen tři typy svátečních oděvů. Nejvíce se vyskytoval oděv tradiční, společný městu i venkovu. Materiál většinou pocházel z domácí produkce. Dále pak oděv měšťanský, který měl většinu součástí společných s oděvem tradičním. Navíc byl obohacen o pláště, mentíky, kamizolky, zlatohlavé čepce apod. Nakonec pak oděv dobový, který neobsahoval žádné tradiční prvky.

Pro Rožnov bylo také typické prolínání oděvních stylů. *„Hledáme-li konkrétní nositele toho kterého oděvního stylu, nelze než zobecnit celkové oděvní tendence s vědomím, že vždy existovali jedinci, kteří oděvem záměrně vyjadřovali svou individualitu a průměru se vymykali. V obecné rovině lze připustit, že početně většina Rožňanů skutečně nosila oděv tradičního složení neodlišujícího se podstatně od oděvů sousedních obcí.“* (BRANDSTETTROVÁ, M., 2007, s. 93).

Na konci 19. století se kroj postupně vymaňoval z běžného denního užití. Tento jev se nejprve projevil na kroji mužském, který byl nošen jen při slavnostních příležitostech. Ženy zůstaly tradičnímu oděvnímu stylu věrnější. *„Ženský oblek valašský je zachován, ale v Rožnově poněkud již nádherněji upraven.“* (BRANDSTETTROVÁ, M., 2007, s.98). Nosil se rubáč, na něj rukávce se stánkem středem vyšívaným a kordulka. U bohatých, zlatými portami přemovaná a knoflíky zdobená, nesahala až k sukni. Nosila se obyčejně jen na spodní knoflík zapnutá. Nosily se krátké sukně,

fěrtochy na všední den modré, kvítiky ozdobené, s obrubou. Na nohou bílé punčochy, šněrovací střevice a ve městě perka. V zimě nosily ženy papuče. Na kordulku oblékaly soukenné kabátky „marynky“. Místo kožichů a šub nosily teplý šál a vlnáček. Na vlasy, obvykle v háčkovaném čepci, si vázaly pěkné, často drahé šátky. Zámožnější Rožnovanky oblékaly kazajky aksamitové, sukně, fěrtochy i šátky hedvábné a často na hlavách nosily roztodivné módní klobouky. Takto se tedy oblékaly Rožnovanky, které nosily „valašské kroje“. Fotografie však dokládají, že v Rožnově byla také vrstva žen, které kroj užívaly pouze příležitostně, při reprezentačních akcích. Běžně chodily v oděvech podle panující módy.

Po roce 1925 dopomohla k zachování krojů slavnost k otevření Valašského muzea v přírodě. Cílem slavnosti bylo předvést valašskou lidovou kulturu s obyčejí, řemesly, tanci a písněmi. Důležitým prvkem dotvářejícím autenticitu byly samozřejmě kroje. Krojový odbor se obrátil na přední občany osmi obcí Rožnovska s žádostí o soupis osob, které kroje vlastnily. Zároveň nabídl zhotovení mužských krojů, kterých se z dřívějších dob moc nedochovalo. V případě mužského kroje šlo tedy spíš o obnovu. Tyto kroje, užívané při národopisných slavnostech, se staly předlohou pro kroje pořizované v následujících letech. Pořízení ženských krojů nebylo tak složité, protože je ženy obvykle nosily při slavnostních příležitostech. Ženské kroje se vyznačovaly originalitou a rozmanitým ztvárněním.

Po druhé světové válce opět vzrostl zájem o lidovou kulturu. Vznikající soubory kompletovaly z dostupných součástí nové kroje. Kroj se stále více stával kostým pro folklórní soubory, u kterých jeho jednotný vzhled umocňoval estetický dojem vystoupení.

V poslední době jsme u folklórních souborů svědky jistého uvolnění pevné formy kroje. Kroje se liší výšivkami na košilích, zdobením rukávů, vzory a barevností

fěrtochů. Můžeme též konstatovat, že největší zásluhu na zachování krojů mají právě folklórní soubory.

4.2 Mužský oděv

Základním dílem pánského kroje je **košile** - „**košula**“. Zachovala si až do zániku tradičního mužského oděvu rovný střih. „*Valašská košile má široké rukávy z celé šířky loketní půltřetičtvrti od sníta. Když zdvihnul ruku vzhůru, tak měl ruku až po paže holů. Kolem krku se nosil lémeček na malíček široký, dvě těsné dírky na konci, pro nějakú šnorku. Byl-li ženatý, tak nosil na palec širokú pentlu pod bradů... z ní mašla byla zděli ½ lokte. Byl-li svobodný, tak nosil červenů.*“ (BRANDSTETTROVÁ, M., 2007, s. 41).

Ke košili se oblékaly **kalhoty** zvané „**nohavice**“. V Rožnově pod Radhoštěm se nosily nohavice modré, šité ze vsetínského sukna. Na lýtkách se zapínaly na drátěné háčky a aby nevybězaly z bot, měly vespod „*štruple ze soukených okrajků*“. (BRANDSTETTROVÁ, M., 2007, s. 42). Kromě nohavic soukenných se nosily i nohavice plátěné. Spisy z první poloviny 19. století zmiňují také nohavice letní zelené a cajkové. „*Obyčejným oděvem na Rožnovsku bývaly v létě gatě volné z bílého plátina; bohatší měli gatě barevné...*“ .(BRANDSTETTROVÁ, M., 2007, s. 44).

Na košili si muži oblékali **vestu** neboli „**brunclek**“. V městském prostředí byla vesta od „bruncleku“ odlišována. „*Brunclek byl střihu okolo krku dokulata bez obojku, vesta byla se stojacím obojkem jedným řadem knoflíky vypuklými.*“ (BRANDSTETTROVÁ, M., 2007, s. 45). Dalším rozdílem byla barva. Vesta bývala převážně červená, brunclek různobarevný (fialový, zelený, červený, modrý i černý).

Dále muži nosili krátký kabát tzv. „**lajbík**“. Byl teple podšitý, na dvojřadě zapínání, proveden v zelené či modré barvě. Obdobou lajbíku byl „**špenzr**“.

Především ženatí a starší muži v zimě nosili kožešinový svrchní oděv „**kožuch**“ a „**mentík**“. „Šil se z ovčí kůže bílou kožešinou dovnitř. Byl barvy hnědavé, na límečku, okraji přednic i rukávů (ne však na okraji dolním). Byl zdoben černou beránčinou, nad níž byl na koncích rukávů našit proužek hladké zelené kůžičky. Zapínal se na tři kožené knoflíky a krátká kožená poutka.“ (BRANDSTETTROVÁ, M., 2007, s. 47).

Svrchním oděvem mužů také bývala „**huňa**“ - „**halena**“ - „**župica**“. Šlo o kabáty tří podob, z nichž nejjednodušší byla huňa, která patří k vývojově nejstarším částem mužského kroje. Šila se z ručně tkaného hrubého sukna a užívala se hlavně jako oděv pracovní. Nosili ji dřevaři a pastevcí jako ochranu proti chladu a dešti v horách. Byla zhotovena z jednoho kusu látky, měla jen otvor pro hlavu, žádnou podšívku či zapínání. Záznamy o haleně jsou velmi sporné, z Valašska se dochovala jen jedna. Stříhově se zřejmě nejvíce blížila huni. Župici nosili starší muži ve sváteční dny. „Na výročné svátky nastrojí se Valach do župice, dlouhého to kabátu ze zeleného sukna s bombíky a kyčkami.“ (BRANDSTETTROVÁ, M., 2007, s. 49).

Co se týče obuvi, k obyčejnému oděvu se nosily **krpce** nebo **papuče**. Výsadou bohatých fojtů, mlynářů a radních byly tzv. **kordybanky** (krabaté). Byly vysoké, zhotoveny z jemné kůže, vepředu pod kolenem měly kyčky (růžičky).

Při popisu tradičního oděvu se také uvádějí tři druhy mužských pokrývek hlavy. Nosily se jednak čepice „**aksamitky**“, které byly lemovány liščí, vydří či králíčí kožešinou. Dále pak „**beranice**“ a nakonec vysoké, kuželovité klobouky. „Tyto klobouky, s vystuženou krempou a širokou stuhou splývající přes okraj, se staly prototypem při pořizování krojového vybavení v období renesance valašského folklóru v r. 1925.“ (KOVÁŘŮ, V., 2008, s. 44).

4.3 Ženský oděv

Spodní oděv - „rubáč“ – košile - „košulka“

Oděvní část, která u ženského kroje zastupovala spodní prádlo a oblékala se na holé tělo. Patří k nejstarším součástem ženského oblečení v našich zemích. Z jemného plátna bylo zhotoveno tzv. „opléčko“, které pevně obepínalo prsa. Spodní díl „okolek“ byl zhotoven z dvojího plátna konopného či lněného. Rubáč měl dvě ramínka nebo jen jedno vedené křížem.

„Spodnica“

Sukně ušitá z bílého plátna v pase drobounce našasená. Začala se nosit v druhé polovině 19. století pod lehčí bavlněné sváteční sukně. Na dolním okraji spodnice byly obvykle háčkované krajky nebo vyšité zoubky s drobnými květinovými motivy.

„Kasanka“

Zachovala si archaický způsob odívání opásáním dvou zástěr, z nichž první se váže odzadu dopředu a druhá opačně. Byla černé barvy a vyhlazovala se do lesku. Poté se na ní vytvořily drobné vrapy, které se všily do pasového límce.

Svrchní sešitá sukně

Byla určena pro všední dny. Vpředu nebo na boku měla rozparek, vedle něj obvykle našitou kapsu. V zadních partiích byla hustěji řasená než vpředu. Tyto sukně se především šily z modrotisku s drobným vzorem.

„Fěrtoch“

Široká řasená zástěra, která se váže tkanicemi všitými do pasového límce. Nejčastěji se vyskytovala v modré barvě s bílým tiskem. Modré fěrtochy nejčastěji nosily vdané ženy.

„Rukávce“

Rukávy se drobounce skládaly a poté všily do „přiramků“ na rameni. Zapínaly se buď na prsou drobnými knoflíčky, špendlíkem u krku, někde se dokonce spínaly perleťovou sponou. Límeček rukávců tzv. obojek byl obvykle zdoben výšivkou. Později se velice hojně užívala místo výšivek krajka.

„Kordulka“

Oblékala se na rukávce. Koncem 18. století se převážně nosily kordulky barvy zelené, později červené a fialové. V polovině 19. století byl nejobvyklejší typ, který měl okrouhlý výstřih, přednice o rovných okrajích a knoflíčky. Kordulky byly často lemovány tmavě zelenými sametovými portami. Ve městě se často nosily kordulky damaškové či ozdobené „dracounovými“ krajkami.

„Kabátek“

Krátká kordulka se čtvercovým výstřihem vpředu. Kabátek se většinou šil z dražších materiálů: z hedvábí, damašku, atlasu nebo sametu. Často byl zdoben okolo výstřihu řadami stříbrných nebo zlatých port či krajek.

„Obrus“ – „odívadlo“ - „vlňák“

Do poloviny 19. století byl obvyklou součástí svrchního oděvu ženy plátěný „obrus“. Ten byl později nahrazován součástí téhož tvaru, ale z bílého sukna tzv. „odívadlem“ častěji „vlňákem“. Bílý vlňák byl však velmi nepraktický, a proto ženy začaly nosit barevné, obvykle kostkované. Vlňáky byly lemované třásněmi.

Krátký kabátek - „lajbík“

Patřil k zimní výbavě žen. Obvykle byl ušitý z tmavomodrého sukna a podšitý bílou ovčí kožešinou. Byl zdoben šňěrováním a dvěma řadami gombíků. V zimě ženy nosily **kožichy**. Byly krátké, dlouhé, dubené, soukenné či hedvábím pošité. Dlouhé ženské kožešiny byly někdy lemovány liščí kožešinou.

Úprava vlasů

Dlouhé vlasy si děvčata splétala do jednoho copu, vdané ženy do dvou copů. Vlasy byly nad čelem rozděleny pěšinkou a na koncích byla do copů vpletena šňůrka, stužka či pentle. Vdané ženy si často obtáčely copy kolem hlavy. Této úpravě se říkalo „na obálku“, „na otáčku“, „na babinec“ či „do vrkoča“. K nejstarším druhům pokrývek hlavy patřila „rouška“, což byl kousek plátna omotaný kolem hlavy. Ke konci 19. století začaly vdané ženy nosit „čepce“, které byly zdobeny bílou vyšívanou krajkou nad čelem.

Nezbytnou součástí ženského oděvu byla „šatka“, čtvercový šátek, který se vázal pod bradu na volný uzel. Nejprve se nosily šatky bílé, posléze se velmi oblíbenými staly červené s potiskem.

Obvyklou součástí všedního i svátečního obutí žen byly „ubírané“ punčochy. Ve všední dny ženy nosily volně nazouvatelné „jančary“ (střevíce). O svátcích „zámišky“, což byly střevíčky s malými podpatky, zpravidla červené. Nosily se také boty šněrovací, šité jednak z jemné kůže (kordybánky), jednak z textilu (brynelky). (BRANDSTETTROVÁ, M., 2007; KOVÁŘŮ, V., 2008; URBACHOVÁ, E., 2004).

ZÁVĚR

Valašsko je oblastí, která je opravdu úzce spojena s folklórem. Je pozitivní, že lidé v dnešní uspěchané době mají potřebu návratu ke starodávným tradicím a zvykům. Zajímavým faktem je, že folklór není záležitostí jen starší generace. Z velké části tomuto návratu napomáhají folklórní soubory, jejichž členové předávají vlastní zkušenosti a nadšení svým potomkům. Tak se přirozeně obměňuje taneční i hudební složka souborů. Velikou motivací pro soubory jsou folklórní festivaly a slavnosti, kterých je na Valašsku celá řada. Některé z nich opravdu stojí za zmínku, jako např. Valašský rok a Rožnovské slavnosti pořádané Valašským muzeem v přírodě, mezinárodní folklórní festival Babí léto ve Valašském Meziříčí, Vsetínský krpec či folklórní slavnosti ve Strážnici.

Myslím si, že Radhošť má velkou zásluhu na tom, že valašské písně, tance a zvyky z okolí Rožnova pod Radhoštěm jsou stále živé. Za dobu jeho trvání (62 let) prošlo tímto souborem několik generací. Za to patří veliký dík zakladatelům a všem, kteří se podíleli na jeho existenci a rozvoji.

POUŽITÁ LITERATURA

BRANDSTETTROVÁ, M. *Odívání Rožňovanů*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2007. s. 135. ISBN 978-80-239-9934-1.

DRÁPALOVÁ, I. Počátky rožnovského národopisu ve Valašském muzeu v přírodě. *In Almanach k 75. výročí založení Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2000. s. 162. ISBN 80-238-5149-7.

KOVÁŘŮ, V. *Lidový kroj na Valašsku*. Ostrava: Krajské kulturní středisko v Ostravě, 1982. s. 77. ISBN nevedeno.

MIKULCOVÁ, M., GRACLÍK, M. *Kulturní toulky Valašskem*. Frýdek-Místek: Alpress, s. r. o., 2001. s. 391. ISBN 80-7218-649-3.

NIKLOVÁ, K., DOBROVOLNÝ, P. *Pěsničky od Radhošťa*. Rožnov pod Radhoštěm: Spolek přátel souboru Radhošť, 2009. s. 161. ISBN nevedeno.

ŠTIKA, J. *Valaši a Valašsko*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašský muzejní a národopisný spolek, 2009. s. 237. ISBN 978-80-254-6131-0.

ŠTRUNC, J. *Sborník k 50. výročí souboru Radhošť*. Rožnov pod Radhoštěm: Spolek přátel souboru Radhošť, 1998. s. 60. ISBN nevedeno.

URBACHOVÁ, E. *Lidový kroj na Vsetínsku*. Vsetín: Muzeum regionu Valašsko ve Vsetíně, 2004. s. 83. ISBN 80-239-4011-2.

VENCÁLEK, J. *Geografie místního regionu*. Zlín: Školský úřad Zlín, 1993. s. 89. ISBN neuvedeno.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Městský úřad Rožnov pod Radhoštěm. *Historie města* [online]. c2008 [cit. 2010-06-09].

Dostupné z WWW: <<http://www.roznov.cz/historie-mesta>>.

Radhošť [online]. c2006 [cit. 2010-06-09]. Dostupné z WWW:

<<http://www.radhost.cz/>>.

LANGER, J. *Historie Valašska* [online]. c2007 [cit. 2010-05-01]. Dostupné z WWW:

<<http://www.ferienhaus-micki-tschechien.de/cz/valassko/historie.htm>>.

RIS. *Historie Valašska* [online]. c2005-2008 [cit. 2010-05-01]. Dostupné z WWW:

<http://www.risy.cz/historie_valasska_cz>.

Česko-Slovenská fimová databáze. *Děvčica z Beskyd* [online]. c2001-2010 [cit. 2010-

06-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.csfd.cz/film/2069-devcica-z-beskyd/>>

PRAMENY

Informátoři: PhDr. Jaroslav Štika a Jaromír Štrunc

PŘÍLOHY

Soupis příloh

1. Rozhovor s členkou souboru Radhošť Monikou Martinákovou
2. Vzpomínky k některým písním
3. Vlastní písně Václava Bradáče a Vladimíra Štrunce
4. Sebrané písně
5. Fotografie
6. Rožnovský kroj

PŘÍLOHA 1

Rozhovor s členkou souboru Radhošť.

1. Jak dlouho už soubor navštěvuješ?

V Radhošti tancuji už 14 let.

2. Vedli tě k folklóru rodiče?

Ano, převážně maminka.

3. Pamatuješ si na své začátky v souboru? Jaké pro tebe byly?

Mnoho si nepamatuji, jelikož jsem byla opravdu malinká, ale vím, že mě tanec vždy těšil a nikdy jsem zde nechodila z donucení.

4. Jaký je tvůj vztah k folklóru, lidovým tradicím a zvykům? Změnil se nějak za dobu tvého působení v souboru?

Po dobu přibližně 13 let se můj vztah k folklóru absolutně nezměnil. Poslední rok jsem vyzkoušela i jiný styl tance – street dance, pro který jsem se velice nadchla. Proto jsem se nyní více vzdělávala v tomto novém stylu než ve stylu folklórním. Jenže se potvrdila má domněnka, že bez folklórního tance a bez lidí, se kterými se díky různým vystoupením setkávám už žít neumím. Dva měsíce jsem netrénovala a když jsem přišla na zkoušku, zjistila jsem, jak moc mi tento styl tance chybí.

5. Jaký tanec/pásmo máš nejraději?

Nejraději mám pásmo s názvem Svatojánská noc. Většinou je na programu až po setmění, protože je zde důležitý oheň, který hoří blízko pódia a také mnohem více vynikne s nasvícením celého tance. Celé představení začíná čarou svatojánskou nocí, kdy „babka kořenářka“ sbírá bylinky a potká děvče, které hledá lásku. Děvčata přicházejí na pomoc a sbírají devatero kvítí. Zpěvem přivolávají mladíka, který se vzápětí ozve z dále zpěvem. Následuje tanec zamilovaných. Jelikož je to noc svatojánská jsou všude čarodějnice, proto se holky za ně převlečou a straší mládence. Tímto ho vyženou z pódia a končí první část. Dále následuje mužská část, kdy tančí odzemek. Poté jsou na pódiu všichni tanečníci a slaví se tato noc tancem a skákáním přes oheň. (rekvizita – ne opravdový) Celé představení je zakončeno oslavou, která končí nad ránem.

6. Jsi spokojena s vedením souboru?

Spokojenost se tomu říkat nedá. Vedoucí nejsou objektivní, což by v žádném souboru nemělo být, ale tohle, jak jsem poznala, se vyskytuje skoro všude, takže se s tím mnoho dělat nedá.

7. Jaký máte v souboru kolektiv?

Kolektiv by mohl být malinko lepší, jelikož se zde najde pár jedinců, kteří si neustále musí něco dokazovat, ale s některými trávím svůj volný čas moc ráda.

8. Co ti dává činnost v souboru Radhošť?

Naplňuje můj život.

9. Jaký byl tvůj největší úspěch v souboru?

Za svůj největší úspěch považuji sólo v tanci Stará uhra. Je to neskutečně náročný tanec, ale strašně krásný.

10. Myslíš si, že dnešní doba folklóru přeje, že je o něj zájem?

Nevím, jak to vidí lidé, kteří ve folklóru nepůsobí, ale mohu říci, že nemám obavy, že by pochybělo tanečníků. Jediný problém, který mají dospělí neprofesionální tanečníci je nedostatek času z důvodu práce, ale v souborech jako je Šmykňa, Polana, apod., kde působí především vysokoškoláci, se tanečníci jen hrnou a doufají, že se někdy dostanou na pódium, protože slyšet potlesk a obdiv diváka je ta nejkrásnější odměna.

Děkuji za rozhovor.

PŘÍLOHA 2

Vzpomínky k některým písním.

Ožeň sa synečku, synku

Text vyprávění a slova první sloky: Václav Bradáč

Melodie: lidová

Zaznamenaná na LP desce My sme Valaši, Supraphon 1988

Ani nevím, estli vám to mám na sebja povědět'. Víte – i, já sem sa mjél za slobodna k děvčat'om jak vůl ke čteňú. Už si všeci mysléli, že sa ani neožením. Aj naši tatulka ně domlúvali: „Synku, dyť už sa ožeň, už máš na časi.“ Ale já sem se nedbál. Dyž nepomohly domluvy, tož ně tatulka začali domlúvat ináč. Zpívali ně přesničku. Ptáte sa, jakú? Ja, tož takú.

Ožeň sa synečku, synku, dostaneš šikovnú ženku.

Budeš s nů na oli dělať, doma jí huběňky dávať.

Nechál sem si domluvit' a oženíl sa. Tož zle sem nepochodíl. Dostal sem děvčicu, co sa ně líbila. No, všecko nemože byť dycky, jak by člověk chcél. Už jsem si zvykl na všecko. Ale ze začátku ňa to velice peklílo. A víte-i, co to bylo?

Oženíl sem sa já o špás, byl jsem já ženušce po pás.

Dyž sem chcél huběňku dostať, musel sem si stolečka poččať.

Ja luďkové, tož vidíte, tak sem já dopad.

Fialenka modrá

Slova: Václav Bradáč

Melodie: Františka Bradáčová

Datováno: 25.2. 1958

Použito v pásmu Dívčí valašský, zpívala také Františka Bradáčová sólově.

„Fialenka modrá – Vašek udělal slova a já sem v práci furt přemýšlala a dycky sem si zpívala, až nakonec z toho vyšla Fialenka modrá. Přišla sem s tím a Vašek sednul za cimbál a říká: ‚To je dobrá melodie, kdes to vzala?‘ Říkám, nic, já sem si to při práci tak runigovala a enom tak sem si to d’obkala na papír, to já neumím zapsat noty. A Vašek, jak dělal Valašský dívčí, tak Fialenku modrú do toho použil. Protože to je na valašská krok – já sem dycky šla třeba na záchod nebo do šatny a krokově sem si to zkúšala, jestli by to na to šlo, a ono to šlo. Takže Vašek vymyslel slova a já sem si na to vymyslela melodiú.

Já sem tu Fialenku aji natáčala v rozhlasí. A já sem to zpívala. A slyšela sem to asi třikrát v rádiu, jak sem to zpívala já. My sme tenkrát bydleli na Záhumení. Já sem raz žehlila prádlo, poslúchala sem při tem rádio. Naráz slyším Fialenku a zpívá to zpěvačka z Techniku. Já sem sa tak vztekla! Včil sem věděla, že muzikanti mají zkúšku a že Rokyta je v tem Lid’áku. Já sem vypla žehličku a jak sem byla v tej ráži (já jak sa vzteknu, tak se mnú je zle), tak sem sa zebrała a šla sem do toho Lid’áka. Zaklepala sem, vyšel Bělunek. ‚Co chceš? My máme zkúšku, nás nesmíš rušit.‘ Já pravím: ‚Já bych prosila mluvit’ s panem Rokytú.‘ On praví: ‚Co ho chceš? Jeho vůbec nesmíš rušit.‘ A eště takým tónem. Já pravím: ‚Zavolaj ně Rokytu!‘ A teď viděl, že sem vzteklá. Tak praví: ‚Co je, co sa stalo?‘ ‚Co je, co sa stalo? Teď sem poslúchala rádio. Moju

Fialenku, kerú sem si já složila melodii a Vašek slova, tak moju Fialenku dneskaj zpíve baba henkaj z Techniku. A já žádám po Rokytovi autorské! Co si vlastně myslíte, zloději jedni! To, co máme my nahráté společně, to je pryč a on si to vzal jako svoje.‘ On totiž nikdy Rokyta nepoznal, co je skládané, co skládal Vašek se Štruncem. Nepoznal, jestli je to původní, nebo je to složená. Jarek Štrunc, který tam mezitím přišel, praví: ‚Uklidni sa, uklidni sa, já to vyřídím.‘ V ten moment byla písnička stáhlá a od tej doby sem ju neslyšela.“

Vzpomínky čerpány z : (NIKLOVÁ, K., DOBROVOLNÝ, P., 2009, s. 25-28)

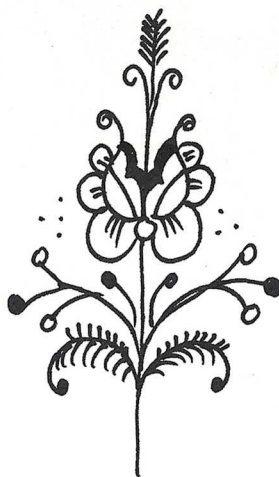
PŘÍLOHA 3

10. Fialenka modrá

Fi - a - len - ka mod - rá, aj - čer - ve - ná rů - ža,
ej, dob - ře je kaž - dej, ke - rá ne - má mu - ža.

2. Kerá nemá muža, enem milunkého,
/: može ho měť ráda večera každého. :/
3. A já, že mám muža, ale nedobrého,
/: nedá ně pokoja do rána bílého. :/
4. Šak já mu navařím dřeva bukového,
/: a jak ně on umře, budu měť iného. :/

Slova Václav Bradáč - varianta na lidový text
Melodie Františka Bradáčová
V pásmu Dívčí valašský

22. Ožeň sa synečku

O-žeň sa sy-neč-ku syn-ku, dos-ta-neš ši-kov-nú žen-ku.
Bu-deš s ňú na po-li dě-lať, po-tem jí hu-běn-ky dá-vať.

2. Oženil sem sa já o špás,
byl sem já ženušce po pás.
Dyž sem chcěl huběнку dostať,
mosel sem si stolečka počať.

Slova 1. sloky Václav Bradáč
Melodie lidová
Zpíval sólově Václav Bradáč

PŘÍLOHA 4

2. Ach hluboký potůčku

Mírně

Ach hlu-bo - ký po-tůč-ku, ach už sem ťa do -
ach fa-leš - ná ga-lán-ko, ach už sem k vám do -
bro - díl, ach už sem ťa do - bro - díl,
cho - díl, ach už sem k vám do - cho - díl.

2. Dyž sem já k vám chodívál, /: nadúvala si hubu, :/
a ty si si mysléla, /: aj že já už tvůj budu. :/
3. Dyž sem já k vám chodívál, /: natrčala si pysky, :/
a ty si si mysléla, /: že sem já už tvůj istý. :/
4. Dyž sem já k vám chodívál, /: chodívali všeci, :/
a dyž sem ťa zanechál, /: zanechali ťa všeci. :/
5. Nemysli si synečku, /: že já ťa nosím v senci, :/
a já tebja nosívám, /: aj pod onucú v krpici. :/
6. Ty si myslíš synečku, /: že já na tebja skážu, :/
a já takým ogarem, /: aj kopyca nadvážu. :/
7. Aj kopyca nadvážu, /: a krpce zaplantuju, :/
nemysli si synečku, /: aj že já tvoja budu. :/

Zpívala Růžena Pavelková
Zapsáno ve Viganticích 28.5.1949

3. Ach nudle, nudle

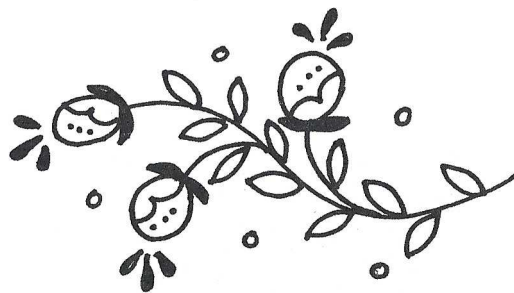
10 vt.

Ach nu - dle, nu - dle, nu - dle, nu - dli - čky,
hle - daj Ja - nič - ku, hle - daj kmo - tři - čky.

The musical notation consists of two staves in 2/4 time. The first staff has a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). It contains four measures of music, each starting with a triplet of eighth notes. The lyrics are written below the notes. The second staff also has a treble clef and a key signature of one flat, and contains four measures of music, each starting with a triplet of eighth notes. The lyrics are written below the notes.

2. /: Ach máčka, máčka, plúcová máčka, :/
hledaj Haničko, hledaj kmocháčka.

Zpívala Marie Hajná
Zapsáno ve Vidči 25.2.1951

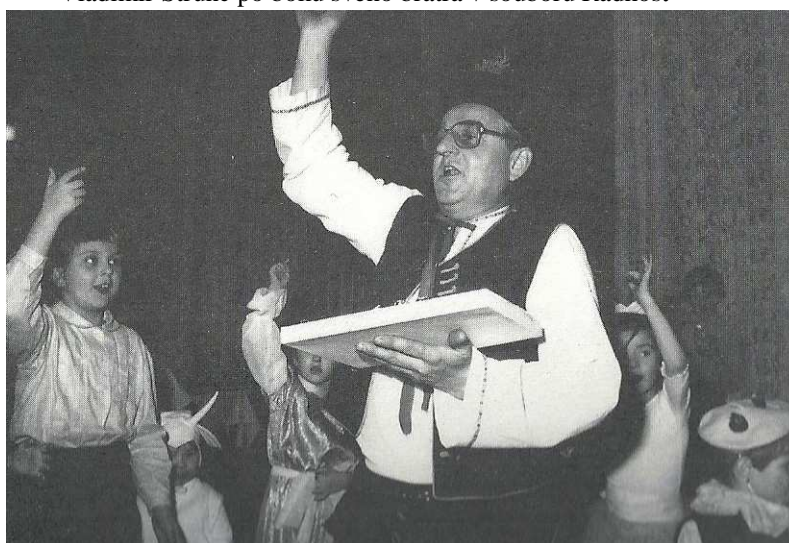
PŘÍLOHA 5

Jaromír Štrunc, Vladimír Štrunc, Ctimír Štrunc Ivan Bělunek a Jaromír Štrunc

Vladimír Štrunc po boku svého bratra v souboru Radhošť

Václav Bradáč

Soubor Radhošť

Soubor Radhošť

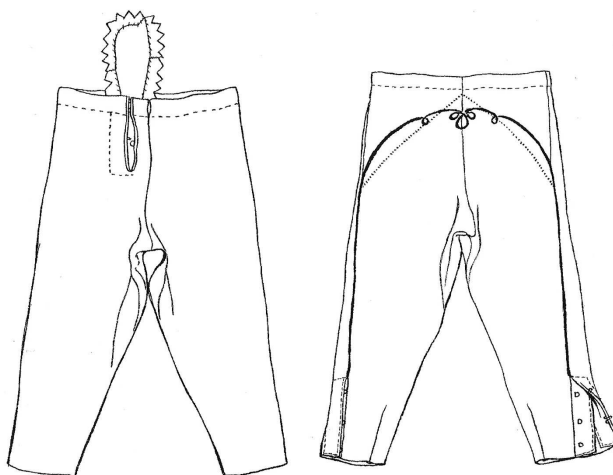
Malý Radhošť

Fotografie: (NIKLOVÁ, K., DOBROVOLNÝ, P., 2009, s. 154, 155), (ŠTRUNC, J., 1998, s. 50),

PŘÍLOHA 6

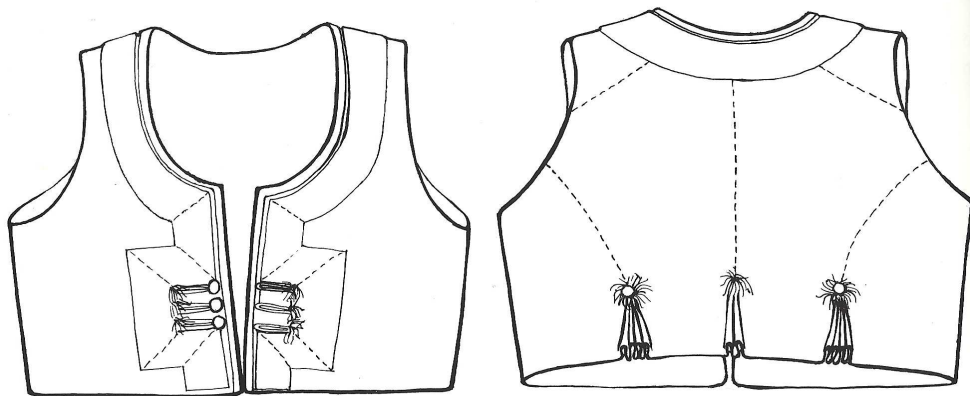
Chlap v huni
(URBACHOVÁ, E., 2004, s. 29)

Nohavice rožnovského kroje
(BRANDSTETTROVÁ, M., 2007 s. 43)

Žena v kroji
(BRANDSTETTROVÁ, M., 2007 s. 71)

Kordulka z červeného sukna
(URBACHOVÁ, E., 2004, s. 46)

Fěrtoch
(BRANDSTETTROVÁ, M., 2007 s. 55)
(URBACHOVÁ, E., 2004, s. 45)

Forma na modrotisk

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Markéta Vémolová
Katedra:	Katedra hudební kultury
Vedoucí práce:	MgA. Jana Hladíková
Rok obhajoby:	2010

Název práce:	Valašský soubor písní a tanců Radhošť, jeho osobnosti a sběratelé
Název v angličtině:	Wallachian Folk Dance & Song Ensemble “Radhost”, its Personalities and Collectors
Anotace práce:	Bakalářská práce popisuje historii souboru, podrobněji se zaměřuje na jeho významné osobnosti. Dále se zabývá procesem sbírání písní pro soubor. Pozornost věnuje také vlastním písním Václava Bradáče a Vladimíra Štrunce. Na závěr se snaží přiblížit tradiční valašský oděv a to jednak mužský, jednak ženský.
Klíčová slova:	Valašský region, soubor Radhošť, folklór, Valašský rok sběratelé písní, tradiční oděv – kroj, lidové zvyky a obyčeje
Anotace v angličtině:	This bachelor’s thesis deals with the history of the ensemble and focuses on its key personalities. Further on it examines the process of collecting folk songs for the ensemble. It also pays attention to the songs written by Václav Bradáč and Vladimír Štrunc. Last but not least, the thesis attempts to outline the characteristic features of both male and female traditional Wallachian costumes.
Klíčová slova v angličtině:	Wallachian region, Radhost folk ensemble, folk, Wallachian year, folk song collectors, traditional costume, folk customs.
Přílohy vázané v práci:	13
Rozsah práce:	51
Jazyk práce:	český